

Riikka Järvinen

KOULULEHTI PAJARI YHTEISÖLLISYYDEN KEHITTÄMISEN
VÄLINEENÄ PORIN PAJALUOKILLA

Sosiaalialan koulutusohjelma
Erityisryhmien ohjauksen suuntautumisvaihtoehto

2009

KOULULEHTI PAJARI YHTEISÖLLISYYDEN KEHITTÄMISEN VÄLINEENÄ PORIN PAJALUOKILLA

Riikka Järvinen

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Erityisryhmien ohjauksen suuntautumisvaihtoehto

Joulukuu 2009

Tuula Ruusunen

YKL: 38.55

Sivumäärä: 32

Asiasanat: yhteisöllisyys, sosiokulttuurinen innostaminen, syrjäytyminen, koulu kasvatustehtävässä

Opinnäytetyö toteutettiin Porin pajaluokilla lukuvuonna 2008–2009. Työn tarkoituksena oli kehittää pienen kouluyhteisön yhteisöllisyyttä. Työvälineeksi luotiin koulun oma lehti Pajari, joka kosketti hyvin kohderyhmää eli noin 13–15-vuotiaita erityisen tuen tarpeessa olevia nuoria. Projekti oli sisällöllisesti rikas ja erittäin edullinen tapa edistää yhteisöllisyyttä kyseisessä yhteisössä.

Projektin työmuoto nojautui lähinnä toiminnallisuuteen ja oppilaiden keskinäiseen parityöskentelyyn. Ohjaamisen perustana toimi sosiokulttuurinen innostaminen.

Projekti aloitettiin syksyllä 2008 ja se vietiin päätökseen toukokuussa 2009. Projektin aikana saatiin kaksi Pajaria valmiiksi. Projektilla saavutettiin hyvin aineksia yhteisöllisyydestä, mutta parempiin tuloksiin olisi päästy ilman häiritseviä tekijöitä. Suurin häiritsevä tekijä oli pajaluokkia keväällä 2009 pyörittänyt huumekohu. Kyseinen interventio hajotti kohderyhmää huomattavasti ja yhteisöllisyyden kasvua edistävä yhteisö oli rikkoutunut.

Projektilla saavutettiin hyvä pohja yhteisöllisyyden kehittymiselle ja lisääntymiselle ja Pajari-lehteä jatketaan vielä ainakin lukuvuonna 2009–2010 pajaluokkien iltapäivätoiminnassa.

Opinnäytetyön teoriaosuus painottuu projektia koskettaviin lähikäsitteisiin kuten yhteisöllisyyteen, sosiokulttuuriseen innostamiseen, syrjäytymiseen ja sosiaaliseen pääomaan. Koulun rooli kasvattajana on myös huomioitu, koska pajaluokilla saumaton yhteistyö kodin kanssa on ensisijaista.

Riikka Järvinen
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services Studies
Specialisation in Counselling Groups with Special Needs
December 2009
Tuula Ruusunen
PLC: 38.55
Pages: 32
Key words: communality, sociocultural inspiring, alienation, school in the role of
nurturing children

The thesis was implemented at the workshop classes of Pori during academic year 2008-2009. The purpose of this thesis was to advance communality inside a small school society. As the main instrument for this goal the school's own paper, Pajari was used. The paper managed to touch well the focus group which includes 13-15 year old children in need of special assistance. The project itself was by its contents very rich and a very affordable way in order to achieve a growing sense of communality in the society.

The forms of working in this project were mainly functional work and co-work among the children. Instructing was based mostly on sociocultural inspiring.

The project was initiated on autumn 2008 and was finished in May 2009. During the project two full releases of the school paper, Pajari were published. With this project good results were attained from building up communality but the thesis failed to create a perfect harmony inside the society. This result was partly negatively affected by the apparent drug problem and the hullabaloo following it during spring time on the classes. The intervention in question divided the focus group remarkably and it broke down the growth of more communality.

The project had a good result in developing communality and its growth process and Pajari magazine will be continued at least during academic year 2009-2010 in the afternoon activities of the workshop classes.

The theory of this thesis was based on terms like communality, sociocultural inspiring, alienation and social capital. School's role of nurturing children has been noticed because harmless partnership with children's home is primarily important.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	PORIN PAJALUOKAT.....	6
3	PAJARI- PROJEKTIN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	9
3.1	Yhteisöllisyys	9
3.2	Sosiokulttuurinen innostaminen	10
3.3	Sosiaalinen pääoma	11
3.4	Syrjäytyminen	12
4	KOULUN ROOLI KASVATTAJANA.....	13
5	PAJARI- PROJEKTI	15
5.1	Pajari- projektin lähtökohdat	15
5.2	Lehden tekemisen tavoitteet	16
5.3	Ensimmäisen Pajarin toteutuminen	17
5.4	Toisen Pajarin toteutuminen.....	20
6	PAJARI- PROJEKTIN ARVIOINTI.....	22
7	POHDINTA	26
	LÄHTEET.....	28

LITTEET

LIITE 1 Yhteisöllisyyden prosessimalli

LIITE 2 1. Pajarin kansi

LIITE 3 2. Pajarin kansi

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe lähti liikkeelle sosiaalian koulutuksen avohuollon harjoittelun alkutaipaleella syksyllä 2008. Idean siihen antoi pajaluokkien koulukuraattori Jaana Salonen. Ensiajatuksena oli, että harjoittelujaksolla käynnistäisin pajaluokkien oman lehden ja tämän jälkeen pajaluokkien henkilökunta jatkaisi siitä, mihin oppilaiden kanssa olisin päässyt. Tästä lähti idea suorittaa opinnäytetyö koululehtiprojektilla. Mitään valmista tutkimisen aihetta opinnäytetyölle ei alussa löytynyt vaan se varmentui monien ajatusten vaihdon kautta. Yhteisöllisyyden kehittäminen oli aiheellinen ja tärkeä aihe pienessä noin 15 oppilaan kouluyhteisössä.

Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö ja tästä kirjallisesta osuudesta on havaittavissa produkti eli sen toiminnallinen osuus ja prosessin dokumentointi. Opinnäytetyön tehtävänä ja tavoitteena on kehittää yhteisöllisyyttä pajaluokkien oppilaiden keskuudessa. Työvälineenä toimii koululehti, joka soveltuu hyvin yläkouluikäisille nuorille. Yhteisöllisyyden lisäksi tavoite sisältää monia pieniä sekundaarisia asioita, joita haluaisin tämän projektin kautta toteutuvan.

Pajaluokkien oppilailla ongelmia esiintyy lähinnä tarkkaavaisuuden ylläpitämisessä sekä opiskelumotivaation säätelyssä. Myös yhteistyössä toimiminen ja yhteisten pelisääntöjen noudattaminen saattaa tuottaa ongelmia. Oppilaat ovat kaikki erilaisia, ja jokaisella on aivan oma persoonansa. Matalan yhteistyökyvyn, sääntöjen noudattamisen ja erilaisten persoonien vuoksi yhteisöön kuulumisen ja siellä vaikuttamisen saattaa tuntua oppilaasta erittäin vaikealta. Jotta jokainen oppilas tuntisi kuuluvansa yhteiseen yhteisöön, tulee yhteisön kasvattajien antaa tukensa oppilaalle ja rakentaa erilaisia välineitä tukemisen rinnalle. Lehden tekeminen toimii hyvänä välineenä yhteisöllisyyden kehittämiseen.

Monissa Porin peruskouluissa tehdään koululehteä, ja lehtien tekoon ottaa osaa rajoitettu määrä oppilaita. Pajarin tekijöinä on suuri osa koulun oppilaista, mikä mahdollistaa yhteisöllisyyden kehittymisen. Yhteisöllisyysprosessi on tarkoitettu oppilaille, koska tarve sille löytyy oppilaiden keskinäisissä sosiaalisissa suhteissa. Tämän vuoksi henkilökuntaa ei valittu yhteisöllisyyden kehittämisprosessiin.

Opinnäytetyössä on ensimmäiseksi esitelty kohderyhmä eli pajaluokat. Kohderyhmän esittelyä seuraa teoreettinen viitekehys, joka sisältää projektille tärkeät käsitteet kuten yhteisöllisyys, sosiokulttuurinen innostaminen, sosiaalinen pääoma ja syrjäytyminen. Opinnäytetyöni sijoittuu koulumaailmaan, ja näen tarpeelliseksi esitellä myös koulun roolin kasvattajana. Seuraavaksi esittelen lehtiprojektin lähtökohdat, tavoitteet ja toteutumisen ensimmäisestä ja toisesta lehdestä. Viimeisenä olen pohtinut tavoitteiden toteutumista liitteenä olevaa yhteisöllisyyden prosessimallia käyttäen (Liite 1).

2 PORIN PAJALUOKAT

Pajaluokat aloitti toimintansa Euroopan sosiaalirahoituksen avustuksella vuonna 2002, pajakouluprojektina. Vuonna 2004 tämäntyyppinen koulumuoto säilytti paikkansa Porin erityisopetuksessa. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 1.)

Pajaluokat integroituvat Porin suomalaiseen yhteislyseoon. Pajaluokat ovat erityisopetuksen (ESY) yksikkö 7.-9.-luokkalaisille nuorille. Oppilaspaikkoja on yhteensä kaksikymmentä. Tämänhetkiseen henkilökuntaan kuuluu kaksi luokanopettajaa, kaksi koulunkäyntiavustajaa ja koulukuraattori. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 1.)

Pajaluokkien toiminta-ajatuksena on uusien keinojen löytäminen peruskoulun suorittamiselle sekä erilaisten mahdollisuuksien tarjoaminen toiminnallisuuden ja monien työharjoittelujen kautta. Pajaluokat etsivät keinoja, joiden avulla oppilaille on mahdollisuus kehittää itseään monipuolisesti, havaita omat vahvuutensa ja syventää omaa erityisosaamistaan sekä lisätä elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 1.)

Tavoitteena on edistää oppilaiden persoonallisuuden kaikinpuolista kehittymistä, kehittää oppilaissa sellaisia asenteita ja valmiuksia, joita tarvitaan edellytyksinä toimia yhteiskuntamme jäsenenä. Oppilasta tuetaan jatko-opiskeluun ja ammatinvalintaan. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 1.)

Tärkeimpinä tavoitteina on ehkäistä syrjäytymistä säännöllisen opiskelun avulla. Pajaluokat pyrkivät lisäämään oppilaiden motivaatiota opiskelua kohtaan. Itseohjautuminen, vastuunotto ja omien valintojen ratkominen on edellytys sosiaaliselle kasvulle ja yhteistyössä toimimiselle. Näiden asioiden vuoksi pajaluokkien opiskelussa pyritään kiinnittämään erityishuomiota oppilaiden opiskelun siirtymä- ja nivelkohtiin niin yleisopetuksesta erityisopetukseen, kuin peruskoulusta toisen asteen ammattikouluun siirryttäessä. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 1.)

Pajaluokkien toimintatavat ovat oppilaskeskeisiä ja henkilökunnan tehtävänä on ohjata ja tukea nuorta oppimisprosessissa kunkin tarpeiden mukaisesti. Avoin oppimisympäristö antaa erilaisille oppijoille mahdollisuuden työskennellä omien edellytystensä mukaisesti, yhdessä ikätovereidensa kanssa. Erilaisilla oppijoilla on oikeus saada opetusta erilaisuudestaan huolimatta. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 1.)

Vaikkakin opetussuunnitelmat ovat yleisopetuksen mukaiset, pyritään teoriaopetusta jaksottamaan, pelkistämään ja yhdistämään laajoiksi asiakokonaisuuksiksi. Perustana

toimii oppilaan aktiivinen ja omatoiminen tiedon hankinta- ja käsittelytaito. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 2.)

Yhteistyötaitoja pidetään tärkeänä niin opiskelutovereiden, henkilökunnan kuin ympäröivän yhteiskunnankin kanssa. Oppilailla on velvollisuus työskennellä ja käyttäytyä niin, että jokaisella on mahdollisuus tarpeidensa mukaiseen opiskeluun. Yhteistoiminnallisilla toimintatavoilla pyritään siihen, että jokainen ryhmän jäsen on tärkeä, koska opiskeluryhmä on oppimista ja kasvua mahdollistava voimavara. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 2.)

Pajaluokat toteuttavat kouluopiskelun ja käytännön työelämän yhteyksiä ja järjestävät työharjoittelumahdollisuuksia kaikille oppilaille. Käytännön opiskelu tapahtuu lähinnä eri alojen työnantajien alaisuuksissa. Oppilaiden opintojen ohjauksesta vastaavat opettajat yhdessä opinto-ohjaajien kanssa. Yhteistyötä tehdään myös työvoimatoimiston ammatinvalintapsykologien kanssa, jatko-opiskelupaikan turvaamiseksi. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 2.)

Yhteistyö koulun ja kodin välillä on erittäin merkityksellinen. Koulun tehtävänä on tukea kotien kasvatustyötä. Pajaluokat pitävät aktiivisesti yhteyttä oppilaiden huoltajiin, oppilaan henkilökohtaisissa asioissa, mutta myös koko koulua koskevissa asioissa. Saumaton yhteistyö oppilaan ja oppilaan huoltajien ja koulun henkilökunnan välillä edistävät yhdessä asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tärkeää onkin, että huoltajat luottavat kouluun ja kokevat osallisuutensa lapsensa kouluasioissa. Pajaluokat järjestävät säännöllisesti vanhempainiltoja ja – tapaamisia. Tapaamisten tarkoituksena on luoda oppilaan huoltajille kuva oppilaan koulunkäynnin sujumisesta ja vastaavasti kartoittaa toiveita, joita mahdollisesti huoltajilla ja oppilailla on. Arviointikeskusteluja käydään säännöllisesti yhdessä opettajan, huoltajan ja oppilaan kanssa, jossa tieto edistymisestä ja sosiaalisesta kehityksestä jaetaan kaikkien osapuolien kesken. (Porin kaupungin koulutoimi 2009, 7.)

3 PAJARI- PROJEKTIN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Olen valinnut erilaisia käsitteitä avaamaan opinnäytetyöni sisältöä sekä tarkentamaan pajaluokkien oppilaiden sosiaalista tilaa yhteiskunnassamme. Nuorten syrjäytyminen on puhuttanut paljon nyky- yhteiskunnassamme ja sen ehkäisemiseksi tehdään paljon töitä kasvatuksen kentällä. Yhteisöllisyys, sosiokulttuurinen innostaminen ja sosiaalinen pääoma ovat monessa muodossa lähellä toisiaan ja toimivat abstrakteina välineinä syrjäytymisen ehkäisyssä.

3.1 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys tarkoittaa yhteisöjen tietynlaisia myönteisiä ominaisuuksia, joiden ansiosta kuuluminen ja toimiminen yhteisössä koetaan mieleiseksi. Yhteisöllisessä toiminnassa ihmiset vaikuttavat myönteisellä tavalla toisiinsa. Tarkoituksena on luoda turvallisuutta, joka taas vapauttaa ihmiset toimimaan omana itsenään, ilmaisemaan mielipiteitään ja näkemyksiään avoimesti. Yhteisöllisyys mahdollistaa sen, että kaikki voivat olla osallisena siinä, mitä ympärillä tapahtuu. (Rautiainen ym. 2005, 15.)

Yhteisö koostuu monista yksilöistä ja jokainen yksilö tarvitsee terveen yhteisön tukemaan kasvuaan ja antamaan kasvulleen tilaa, jotta hänen persoonallisuutensa voisi kehittyä terveeksi. Hyvässä yhteisössä useimmilla jäsenillä on aktiivinen rooli ja he saavat äänensä kuuluviin sekä pystyvät vaikuttamaan omiin sekä yhteisön asioihin. Yhteisössä vallitsee suuri kasvatuksellinen voima, joka voidaan vapauttaa yhteisöllisyyttä vahvistamalla sekä löytämällä uusia pedagogisia ratkaisuja epäterveisiin ja kasvua ehkäiseviin yhteisöihin. (Rautiainen ym. 2005, 15–16.)

Yhteisöllisen suhteen tunnusmerkkejä ovat dialogi, solidaarisuus, avoimuus, uudistuminen ja samalla integraatio ja pysyvyys. Aidon yhteisön rakentumiseen ei ole olemassa mitään opeteltua metodia vaan ensin on löydettävä olemisen, elämisen ja

jakamisen muoto, joka juurtuu syvälle. On löydettävä aito yhteisöllinen suhde. Sen avulla on mahdollista luoda sosiaalisen toiminnan malli, joka myöhemmin johtaa pysyvään uudistumiseen. (Kurki 2000, 130.)

Yhteisöllisyyttä ja yhteisöä voidaan kehittää ja tavallisimmin yhteisöllisyyttä kehitetään pienessä, noin kymmenen hengen yhteisössä, jossa pyritään vaikuttamaan keskinäisen sisäisen vuorovaikutuksen avulla oman yhteisöllisen toimintatavan muokkaamiseen. Yhteisöllisyyden kehittäminen pienessä omassa yksikössä on riippumaton muista organisaation osapuolista. (Kaipio 1999, 30.)

3.2 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on yksi sosiaalipedagogiikan työmuoto. Innostamista voidaan kuvata monesta eri näkökulmasta. Joillekin innostaminen on erilaisten vapaa-ajan toimintojen järjestämisen metodi ja joillekin se on yksi osallistava pedagogisen toiminnan muoto. Sosiokulttuurinen innostaminen tekee tilaa kulttuuriselle luovuudelle ja kansalaisten aktiiviselle osallistumiselle omien ongelmien ratkaisemiseen, vapaalle ilmaisulle, ihmisten väliselle kommunikaatiolle, kokemusten rikastumiselle ja sosiaalisille kompromisseille. Innostamisella tavoitellaan ihmisiä sekä yhteisöjä vähitellen vapautumaan vieraantuneisuudestaan ja syrjäytyneisyydestään sekä parantamaan elämisen laatua. Erilaiset projektit ovat käytetyimpiä sosiokulttuurisen innostamisen työmuotoja. (Rautiainen ym. 2005, 20.)

Sosiokulttuurisen innostamisen määritelmän ytimessä on ajatus, että innostaminen on tapa elähdyttää herkistymistä ja itsetoteutuksen prosessia. Sen tarkoituksena on herättää tietoisuutta, organisoida toimintaa ja saada ihmiset liikkeelle. Innostaminen suuntautuu sosiaalisen kommunikaation edistämiseen, vuorovaikutuksen lisäämiseen ja subjekti-subjekti- suhteen kehittämiseen. (Kurki 2000, 19.)

Innostaminen on kasvatuksellista toimintaa. Se tuo mukanaan teoreettis- käytännöllisiä elementtejä, jotka auttavat sosiaalista kasvua ja sosiaalista sitoutumista. Tämän lisäksi työkäytännössä yhdistyy kulttuurinen, sosiaalinen ja pedagoginen ulottuvuus. Innostamisen avulla voidaan pyrkiä luovuuden ja monipuolisen ilmaisun kehittämiseen, keskitytään osallistumiseen ja sen avulla integroitumiseen lähiyhteisössä ja yhteiskunnassa sekä edistetään persoonallista kehittymistä ja annetaan mahdollisuus ”oman jäljen” jättämiselle. (Rautiainen ym. 2005, 21.)

3.3 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalisessa pääomassa voidaan tutkia ryhmän tai yhteisön ominaisuutta, jolloin termi sosiaalinen pääoma on lähellä termejä yhteisöllisyys ja kumppanuus (Saaranen 2007).

Sosiaalinen pääoma perustuu yhteishenkeen, joka kehittyy ihmisten keskinäisissä vuorovaikutusverkostoissa. Se edellyttää luottamusta, avointa kommunikaatiota, vuorovaikutusta, osallistumista ja oppimista. Näiden elementtien avulla voidaan kasvattaa sosiaalista pääomaa. Ajatus sosiaalisen pääoman tavoittamiselle on se, että sille löytyy jokin tuotos, jokin mihin sosiaalinen pääoma vaikuttaa. Sosiaalisen pääoman avulla pyritään ennen kaikkea selittämään yhteiskunnan, yhteisöjen tai yksilöiden menestystä ja hyvinvointia. (Tilastokeskus 2006; Saaranen 2007.)

Yhteisöllisyys ja vuorovaikutus eri jäsenten välillä synnyttävät sosiaalista pääomaa, jotka luottamuksen, vastavuoroisuuden ja verkostoitumisen kautta vahvistavat yhteisöllisyyden piirteitä. Sosiaalisen pääoman tarkoituksena on olla koko yhteisön, että myös yksilön voimavara. Sen avulla tehostetaan tavoitteiden saavuttamista. (Tampereen yliopisto 2009.)

Toisaalta sosiaalisella pääomalla voi olla myös kielteisiä vaikutuksia. Jos yhteisöllisyys ei siedä erilaisuutta, se voi olla sulkevaa. Liian tiiviit sosiaaliset suhteet voivat aikaansaada kiusaamista, kateutta ja muodostaa erilaisia kuppikuntia. (Tampereen yliopisto 2009.)

3.4 Syrjäytyminen

Rautiaisen ym. (2005, 15) mukaan syrjäytyminen tarkoittaa niiden yhteisöjen ulkopuolelle joutumista, jotka mahdollistavat integroitumisen yhteiskuntaan. Syrjäytymiseen ei vaikuta mikään yksittäinen tekijä, vaan sen on elämänhallintakeinojen menettämistä. Siihen kuuluu vieraantumisen tunne sekä yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden ristiriita. Nuorten keskuudessa on parempi puhua syrjäytymisen vaarasta, kuin yhteiskunnallisesta syrjäytymisestä. Tämän vuoksi puhunkin nuorten, peruskouluikäisten oppilaiden kohdalla koulutuksellisesta syrjäytymisestä.

Syrjäytyminen on moni-ilmeinen ja sillä on yhteiskunnallinen sekä yksilöllinen merkitys. Pääasiassa kyseessä on kuitenkin yksilön subjektiivinen ahdinko. Tämän päivän yhteiskunta painottaa nuoria opiskelemaan ja kouluttautumaan ja tätä pidetäänkin tienä ”kunnan kansalaisuuteen”. Miten käy niille nuorille, jotka eivät saavuta yhteiskunnan asettamaa ”kunnan kansalaisen” asemaa? Aseman heikkouteen vaikuttaa yhteiskunnalliset rakenteelliset muutokset, mutta myös yksilön henkilöhistoria. Heikko koulumenestys ennustaa syrjäytymistä, ja tässä asemassa ovat mm. ESY- luokkien oppilaat. Heikon koulumenestyksen vuoksi kognitiiviset tavoitteet jäävät saavuttamatta sekä sosiaaliset taidot jäävät puutteellisiksi. Näiden osa-alueiden vuoksi nuoren itsetunto heikkenee ja hän syrjäytyy muita helpommin. (Kuula 2000 1, 40–41.)

Syrjäytymisessä voidaan erottaa syrjäytymisen prosessi ja sen lopputulos eli syrjäytyneisyyden tila. Syrjäytymisprosessi etenee erilaisten vaiheiden kautta. Ensimmäisenä vaiheena ovat vaikeudet kotona, koulussa tai sosiaalisessa ympäristössä. Toista vaihetta voidaan kutsua niin sanotusti kouluallergiaksi, eli koulua suoritetaan heikosti tai se jopa keskeytetään. Kolmas vaihe on huono työmarkkina- asema ja, tämän jälkeen seuraa täydellinen syrjäytyminen, johon voi liittyä kriminalisoitumista ja alkoholisoitumista. Viimeisenä vaiheena on eristyminen yhteiskunnasta. (Taskinen 2001.)

4 KOULUN ROOLI KASVATTAJANA

Koulun pääasiallinen tehtävä on järjestää tarpeellista yleissivistävää peruskoulutusta jokaiselle kansalaiselle. Peruskoulutuksen tavoitteena on pyrkiä kasvattamaan oppilaat tasapainoisiksi, hyväkuntoisiksi, vastuuntuntoisiksi, itsenäisiksi, luoviksi ja yhteistyökykyisiksi yhteiskunnan jäseniksi. (Finlex 1983.)

Peruskoulun opetuksen ja muun toiminnan tulee tukea oppilaan persoonallisuuden monipuolista kehittämistä, järjestää valmiuksia jotka edistävät yhteiskuntaan sopeutumista ja jatko-opintoihin ja työelämään siirtymistä. Oppilalle tulee opettaa myös kansallisia arvoja, valmiuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja rauhaan sekä sukupuolten väliseen tasa-arvoon. (Finlex 1983.)

Peruskoulun kasvatus ja opetus määräytyy aina oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Koulun hoitaessaan tehtävänsä on pyrittävä läheiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön kodin kanssa. Näin koulu tukee kotia sen kasvatustehtävässä. (Finlex 1983.)

Haasteita koulun kasvatustyölle antavat erilaiset yhteiskunnalliset muutokset. Muuttunut työelämä vaatii työntekijöiltään uudenlaisia valmiuksia ja joustavuutta. Osa työvoimasta saattaa pudota kokonaan työmarkkinoilta, mikä osaltaan lisää keskustelua syrjäytymisestä. Koululle, niin kuin muillekin yhteiskunnan instituutioille, se luo haasteen pyrkiä vahvistamaan oppilaiden elämänhallintataitoja ja tällä tavalla ehkäisemään mahdolliselta syrjäytymiseltä. (Rautiainen ym. 2005, 10.)

Paineita kasvatustyöhön luo myös perheiden kasvatuskulttuurin ja rakenteen muuttuminen. Havaittavissa on, että aikuisen terve auktoriteetti on monissa perheissä ohentunut ja lapsille ei ole tarpeeksi aikaa, eikä heille aseteta tarvittavia rajoja. Koulussa tämä esiintyy motivaatio-ongelmina, omaehtoisuutena, keskittymisvaikeuksina ja koulun auktoriteettien kyseenalaistamisena. (Rautiainen ym. 2005, 10.)

Opettajan työ on erittäin haastavaa nykyään, vaikkakin Suomessa opettajien koulutus ja ammattitaito ovat arvioiden yläpäässä. Tämän päivän haasteet edellyttävät pedagogisen osaamisen lisäksi myös toisenlaista ammattitaitoa. Opettaja tarvitsee kasvatusnäkemystä ja työkaluja, joilla voidaan tukea oppilaan vuorovaikutustaitojen ja muiden sosiaalisten taitojen kehittymistä. Näiden lisäksi tarvitaan myös moniammatillista yhteistyötä ja eri ammattialojen tietämystä. (Rautiainen ym. 2005, 10.)

Opettajasuhteilla on suuri merkitys nuoren oppilaan koulutuksessa ja opettaja omaa kaksi erilaista roolia, opettajan ja ihmisenä olemisen. Oppilaat eivät niinkään epäile opettajan ammattitaitoa, mutta monien oppilaiden mielestä opettajan kyky työskennellä oppilaiden parissa on puutteellinen. Siksi erityisen tärkeää olisikin oppilaiden tukeminen ja myönteisen palautteen antaminen. (Hassinen & Marniemi 2004.)

Koulun toimintaa voidaan kuvata niin, että se muovautuu opettajien kasvatustavoitteen mukaisesti sekä oppilaiden yksilöllisistä pyrkimyksistä toimia oppilaan roolissa. Opetuksen onnistumista arvioidaan toimijoiden ja heidän pyrkimysten kohtaamisella. Toisin sanoin, miten kasvatustavoitteet on saavutettu. Koulun toiminta

on jatkuvaa sosiaalista vuorovaikutusta. Oppilaille kuin opettajillakin on mahdollisuus kehittää sosiaalisia taitojaan, kun oppilaiden ja opettajien muodostama sosiaalinen verkosto on rakennettu. (Julkunen 2002, 234.)

Koulun tulee kehittää itseään säännöllisesti ja siltä myös odotetaan sitä, koska koulu voi olla lapselle ja nuorelle se paras mahdollinen kasvu- ja oppimisympäristö. Nykyisin puhutaankin oppivasta organisaatiosta. Koulun toteuttaessa ajanmukaista kasvatusta jokaisen kouluyhteisön jäsenen on opittava uutta ja itsekin kehityttävä. Opettajilta odotetaan yhteistoiminnallisuutta ja yhteistyökykyä asettaa yhteisiä päämääriä ja taitoa pyrkiä tavoittelemaan niitä. (Julkunen 2002, 23.)

5 PAJARI- PROJEKTI

5.1 Pajari- projektin lähtökohdat

Projektini lähti liikkeelle pajaluokkien kuraattorin Jaana Salosen ideasta. Salonen tuumi harjoitteluni alussa, voisinko käynnistää pajaluokkien koulun lehden, ja henkilökunta ja oppilaat voisivat sitä yhdessä jatkaa harjoitteluni loputtua. Salosen ehdotuksesta sain idean suorittaa opinnäytetyön tämänytyppisenä projektina.

Vaikka idea koulun oman lehden toteuttamisesta syntyikin vaivattomasti, hankaluuksia tuotti aiheen syvemmän merkityksen löytyminen. Mielessä kävi vaihtoehtoja me-hengen luomisesta aina sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisyyn. Toimintaa suunnitellessa ja SAMK:n opettajien kanssa keskusteltaessa tavoitteeksi muovautui yhteisöllisyys ja sen kehittäminen pienessä kouluyhteisössä.

Yhteisöllisyyden tutkiminen on hankalaa, koska minkäänlaisia mittareita siitä ei ole ja tätä kautta tilastollisia tuloksia aiheesta ei voi esittää. Jo projektin alussa päiväkirjan pitäminen osoittautui hyväksi keinoksi arvioida tavoitteita. Päiväkirjaan pyrin kirjaamaan havaintoja tuokioiden sujumisesta, oppilaiden aktiivisuudesta ja panostuksesta sekä tavoitteiden mahdollisista saavutuksista. Opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamisen arvioiminen on siis ainoastaan omasta näkökulmastani havaittu.

Mukaan lehtiprojektiin valittiin 7.-8.- luokkalaiset, joita oli yhteensä kymmenen. Oppilaiden valikoituminen tuli lähinnä pajaluokkien henkilökunnan toiveesta. Yhdeksäluokkalaisia ei valittu projektiin mukaan, koska työelämän tutustumisjaksot ja jatko-opintojen valitseminen olivat lähellä alkamista. Ajatuksena oli myös, että Pajaria tulisivat tekemään sellaiset oppilaat, jotka mahdollisesti pystyisivät sitä jatkamaan tulevana lukukausina. Tulevana lukukausina olisi siis mukana oppilaita, joille projekti olisi työmuotona sekä sisällöltäänkin tuttu.

5.2 Lehden tekemisen tavoitteet

Koululehti Pajarin päätavoitteena oli yhteisöllisyyden kehittäminen pienessä oppilasyhteisössä. Projektilla pyrittiin myös me-hengen luomiseen ja sen ylläpitämiseen, joita pidettiin tärkeinä jo lukuvuoden alkaessa syksyllä 2008. Oppilaiden sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisvaaran vuoksi, tavoitteena oli myös yhteistyön lisääminen ja oppilaiden oman sanan kuuluminen sekä mielikuvituksen rikastuttaminen.

Oppilaiden näkökulmasta tavoitteena oli saada eheä, oman näköinen, koulun oma lehti, jossa olisi jokaisen siihen osallistuneen oppilaan käsialaa.

5.3 Ensimmäisen Pajarin toteutuminen

Pajari-projektia aloitettiin syyskuussa 2008 vierailulla Satakunnan Viikon toimitukseen. Tutustuimme lehden teon eri vaiheisiin ja kerroimme aloittavamme oman lehden toteuttamisen pajaluokilla. Vierailun jälkeen siirryimme koulun omiin tiloihin suunnittelemaan lehtemme nimeä, joka valikoitui monien ehdotusten joukosta melko yksimielisesti. Tästä alkoi Pajari-projekti, joka sai merkittävän roolin 7.-8.-luokkalaisten keskuudessa.

Lokakuun annoimme projektin hautua mielikuvissamme, koska edessämme oli todella iso haaste toteuttaa jotain sellaista, mitä vielä tässä yhteisössä ei ollut koskaan toteutettu. Alusta asti oli tiedossa, että toteuttaisimme jotain ainutkertaista ja sellaista, jossa yhdistyivät oppimisen, oivaltamisen, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittymiselle vaadittavat osa-alueet. Uuden työvälineen omaksumisen lisäksi oppilaiden tiedossa oli, että Pajari on osa opinnäytetyötäni ja erittäin tärkeä myös minulle.

Marraskuussa 2008 palasimme projektin pariin takaisin. Aloitimme tutustumisella Itä-Porin yhtenäiskoulun tuottamiin lehtiin. Oppilaat selailivat lehtiä pareittain ja keskustelimme siitä mitä oma lehtemme tulisi pitämään sisällään. Työpareja löytyi suhteellisen helposti, mikä oli positiivinen yllätys jo pelkästään opinnäytetyöni tavoitteiden kannalta, koska näille nuorille yhteistyössä toimiminen saattaa olla erittäin haastavaa. Muutamille oppilaille aihevalinnat olivat kovin helppoja, ja usein aiheet löytyivät omista mielenkiinnon kohteista. Erilaiset retket, edellisten opettajien haastattelut, artisti- ja bändiesittelyt sekä osallistumiset eri projekteihin saivat oman osansa ensimmäisestä Pajarista.

Yksi parhaimmista oppilaiden oivalluksista oman näköisen lehden tuottamiselle, oli juttu pajan perinteistä ja pajaslangista. Pajan perinteiden ja pajaslangin kirjoittajista

näkyi heti alun alkaen innostuminen ja jonkin erilaisen luominen. Juuri tämän tapaisesta mielikuvituksen käytöstä olin projektissani haaveillut.

”Pajalla on iät ja ajat uudet oppilaat laitettu käymään hiekkaroskiksessa. Takapihalle tullessaan, muut oppilaat nappaavat kiinni ja sitten mennään. 10–15 min. jälkeen ros kis kaadetaan ja sieltä saa ryömiä ulos. Tämä kaikki tapahtuu ihan leikkimielessä, eikä kukaan sitä tosissaan ota, ainakaan luultavasti”.

”Tunnit kestävät tasan 45 minuuttia ja sen jälkeen mennään tauolle eikä olla yhtään yliaikaa. Yleensä tunnit menevät hyvin, koska ei ole semmoisia pakottavia opettajia”.

”Keltanokka= uusi oppilas, rähinä= mielenosoitus ja tauko= välitunti”.

Ensimmäisen lehden tekoon osallistui yhteensä yhdeksän oppilasta, vaikka tekijämäärä oli suunniteltu kymmenhenkiseksi. Vaikka oppilailta oli tiedossa, mitä ja millä aikataululla projektia tullaan tekemään, niin motivointi ja motivaation ylläpitäminen näyttelivät suurta roolia alusta alkaen. Motivointi tapahtui suurimmaksi osaksi kannustamalla ja yhteiseen päämäärään vertaamalla. Ilmoitin heti alun alkaen palkitsevani kaksi ahkerinta Pajarin tekijää pienellä palkkiolla. Palkkio yhdessä jatkuvan kannustamisen ja positiivisen palautteen kanssa toimivat näillä oppilailta yllättävän hyvin.

Internet osoittautui yhdeksi häiritseväksi tekijäksi, ja se houkuttelikin oppilaita käyttämään sitä ajoittain muuhun tarkoitukseen. Tämän seurauksena jouduin usein sanallisesti varoittamaan senpäiväisen työskentelyn loppumisella ja palaamisella luokkatyöskentelyyn. Oli hienoa huomata, että varoitukset otettiin tosissaan.

Projektin tarkoitus oli pyrkiä pois luokkamuotoisesta työskentelystä, mikä toisi oppilaiden koulupäiviin mukavaa vaihtelua ainejakoiselle opiskelulle. Tekeminen oli ennen kaikkea toiminnallista ja vaihtoehtoista työskentelytapaa noudattavaa. Vaihtoehtoista oppimisen muotoa tuki musiikin kuuntelu, joka inspiroi monia oppilaita luomaan tekstiä ja säilyttämään tarkkaavaisuuden omassa työssä. Vireystilan ylläpitäminen musiikin avulla sai oppilaat käyttäytymään vapaammin ja omana

itsenään, ja sen vuoksi heistä oli helpompi havaita tavoitteiden kannalta tärkeitä elementtejä.

Toteutimme projektia melko pitkälle koko tekijäporukka yhdessä, mutta projektin puoleessa välissä suuri ryhmä osoittautui hankalaksi ohjattavaksi. Erilaiset ongelmatilanteet olivat suurin syy ohjauksen hankaloitumiseen. Ongelmatilanteita esiintyi yleensä kirjoittamisen aloittamisessa. Yksikin tarkkaamaton oppilas sai koko ryhmän käyttäytymään samalla tavalla. Negatiivisen käyttäytymisen seurauksena jaoin ryhmän kahtia ja jatkoimme työskentelyä pienryhmissä. Pienryhmän ohjaaminen osoittautui heti helpommaksi vaihtoehdoksi ja oppilaiden vireystilaa oli helpompi seurata ja ongelmatilanteet saatiin nopeasti selvitettyä. Oppilaiden kontaktinotto oli helpommin havaittavissa pienryhmätyöskentelyssä. Oppilaan oli myös helpompi ottaa ohjeita vastaan, kun häiriötekijät oli minimoitu.

Omalla ohjaustavallani oli erittäin suuri merkitys. Tämän vuoksi sosiokulttuurinen innostaminen nousi yhdeksi hyvin tärkeäksi ohjauksen menetelmäksi. Innostamisella pyrin oppilaiden sosiaalisen kommunikaation edistämiseen sekä luokkien vuorovaikutuksen lisääntymiseen. Aloittaessani ohjaukset tuli muistaa, missä kohdassa kukin oppilas on ja mikä sai oppilaan viimeksi turhautumaan. Vaikka itselläni oli selvä rooli Pajarin ohjauksessa, oppilaatkin halusivat työskentelyn sujuvan. Yksi oppilaista oivalsikin Pajarin teon vaativan ponnisteluja myös heiltä itseltään:

*8.-luokkalainen oppilas toteaa rauhattomalla ohjaukserällä muille oppilaille:
"Jeesataan nyt oikeesti Riikkaa, kun tää on sillekin tärkeä juttu".*

Tästä kommentista välittyy se ajatus, kuinka oikeasti toimimme ryhmässä ja toimimme kaikki yhteisen päämäärän vuoksi. Oppilaille se oli koulun oma lehti ja minulle se tarkoitti opinnäytetyön edistymistä.

Ensimmäinen lehti kokonaisuudessaan sisälsi pajaslangin ja pajanperinteet, lajiesittelyn laskettelusta, kahden edellisen opettajan haastattelut, esittelyt pajaluokkien tekemästä

elokuvasta ja yökoulusta, kaksi bändiesittelyä ja blondivitsipalstan. Heti projektin alkaessa kannen valmistuminen haluttiin tehdä ”tilaustyönä” yhdeksäsluokkalaiselta oppilaalta (Liite 2).

5.4 Toisen Pajarin toteutuminen

Toisen Pajarin tekemisen aloitimme helmikuussa 2009. Jo ensimmäisellä kokoontumiskerralla oppilaat vaikuttivat innostuneilta sekä tietoisilta siitä, mitä tulisimme tekemään. Innostuminen näkyi halukkuudesta jatkaa Pajaria ja siitä, että lehden tekemisestä puhuttiin jo ensimmäisen lehden valmistumisen jälkeen. Näin ollen sain arvokasta tietoa siitä, että projektini oli toivottu ja mahdollisesti asetettuja tavoitteita tulnaisiin saavuttamaan.

Aloitimme tämänkin lehden tekemisen keskustelemalla siitä, mitä kaikkea lehti tulisi sisältämään. Oppilaat kertoivat ajatuksiaan, ja jaoimme tehtäviä tasapuolisesti kaikille lehden tekijöille. Toisen Pajarin kannen tilasimme samalta yhdeksäsluokkalaiselta oppilaalta (Liite 3). Kansien tilaaminen osoitti sen, että oppilaille oli tärkeää saada visuaalisesti miellyttävä lehti.

Suuri osa oppilaista halusi tehdä oman juttunsa yksin, mikä erosi suuresti ensimmäisen lehden työmuodosta toimia pareittain. Suurin syy oppilaiden yksintyöskentelyyn oli varmastikin se, että oppilaille oli jo tiedossa, mitä heiltä tullaan vaatimaan kyseisessä projektissa. Tekijämäärän vähentyminen kolmella oppilaalla, saattoi olla syynä oppilaiden yksintyöskentelyyn. Oppilailta odotettiin kovaa panostusta toisen lehden valmistumiseksi. Oppilaat olivatkin tästä tietoisia ja tekivät oikeasti töitä lehden valmistumisen vuoksi.

Pajaluokkia pyörittäneestä julkisesta huumekohusta huolimatta kaikki 7.- ja 8.-luokkalaiset oppilaat ottivat osaa Pajari-projektiin. Sain heikosti motivoituneen oppilaan kiinnostumaan Pajari-ajatuksesta, ja yhdellä ohjauksella monien pyyntöjen jälkeen, oppilas tarttui tilaisuuteen kirjoittaa omasta mielenkiinnon kohteestaan. Aikaisemmin passiivisen oppilaan innostuminen oli erittäin positiivinen muutos, niin lehdelle kuin sen tavoitteillekin. Se miksi oppilas tarttui nyt vasta työskentelyyn, jää arvoitukseksi. Voin vain pohtia oliko syy siinä, että oppilas ei pidä toiminnallisesta opiskelumuodosta vai tarvitsiko oppilas konkreettisen mallin ensimmäisestä lehdestä. Kuitenkin seurauksena oppilaan motivoitumisesta saimme Pajarille yhden erilaisen jutun lisää sekä oppilaan osallistumaan yhteisöllisyysprosessiin.

Huumekohusta huolimatta pyrimme jatkamaan toimintaamme samalla tavalla, vaikkakin oppilaiden tunnetilat olivat järkkyneet nopeiden muutosten vuoksi. Huumekohun jälkeen toimintaamme vaikeutti internetin tehostettu valvonta. Oppilaiden internetin käyttöä tuli seurata, koska koulu halusi eliminoida nuoria haittaavien www-sivujen käytön. Ohjaajana minulla oli suuri vastuu siitä, että internetiä käytetään ainoastaan sellaisten tietojen etsimiseen mikä hyödyttää lehteämme.

Toisen lehden sisältö säilyi melko pitkälle samantyyppisenä kuin ensimmäinenkin lehti. Toinen Pajari sisältää yhden bändiesittelyn ja kolme artistiesittelyä, esittelyt videopeleistä ja mestaruustason urheilijasta, kertomukset Tampereen filmifestivaaleilla vierailusta ja leirikoulusta sekä autoaiheisen sarjakuvan ja iloisen ampiaispiirustuksen. Vaikka lehti sisällöltään on melko samantyyppinen kuin ensimmäinenkin, havaitsen siitä ohjaajana ja pitkään oppilaiden kanssa työskennelleenä sen erilaisuuden.

Hyvänä lisänä saimme yhdeksäsluokkalaiset osalliseksi toiseen lehteen. Pajarin tekijät haastattelivat pajan jättäviä yhdeksäsluokkalaisia oppilaita. Tätä osaa odotimme kaikki toisen lehden valmistuessa. Yhdessä haastattelussa kuitenkin selviää, että yhdeksäsluokkalaisten mukaan ottaminen olisi voinut olla tarpeellinen vaihtoehto.

Kahdeksaluokkalainen oppilas kysyy haastattelussa: Onko Pajari mielenkiintoinen lehti? Yhdeksaluokkalainen oppilas vastaa: ”Ei kovin mielenkiintoinen, koska en ole itse päässyt tekemään sitä”.

Tämä mielipide tuli itselleni hieman yllätyksenä, koska yhdeksaluokkalaiset oppilaat olivat tietoisia, että Pajari tulisi olemaan 7.- ja 8.- luokkalaisten käsialaa.

Ohjaaminen toisen lehden aikana oli huomattavasti helpompaa kuin ensimmäisen lehden. Uskon oppilaiden innostuksen säilymisen vaikuttaneen ohjaamisen helpottuneisuuteen. Toisena vaikuttavana tekijänä oli se, että kaikki olivat tietoisia siitä, mitä oikeasti tulisimme tekemään. Ohjauksessa painottuivat edelleen vahvasti motivointi, positiivisen palautteen antaminen ja palkinto ahkeruudesta.

6 PAJARI- PROJEKTIN ARVIOINTI

Pajari- projektin arvioinnissa olen päätenyt käyttämään Rautiainen ym. (2005, 98, kuva 6) yhteisöllisyyden prosessimallia (Liite 1). Tämä malli on kehitetty kuvaamaan Myllypuron monikulttuurisen peruskoulun yhteisöllisyysprosessia. Mallissa on näkyvissä toimiva yhteisö, sekä myös se yhteisöllisyyden prosessi, joka saavutetaan mm. erilaisin projektein. Prosessimalli on luotu kuvaamaan ison yhteisön yhteisöllisyysprosessia, mutta mielestäni se sopii hyvin myös oman projektini tavoitteiden arvioimiseen.

Pajari-projektin ydintyöryhmä muodostui itsestäni sekä kaikista pajaluokkien 7.- ja 8.- luokkalaista oppilaista. Ydintyöryhmän lisäksi toimintaamme vaikuttivat osaltaan pajaluokkien henkilökunta sekä yhdeksaluokkalaiset oppilaat. Toiminta ydintyöryhmän kanssa oli helppo saattaa aluilleen, koska olimme tunteneet toisemme jo parin kuukauden ajan. Tämän vuoksi koin paremmaksi vaihtoehdoksi toteuttaa projektin

ainoana ohjaajana, koska toisen ohjaavan henkilön havainnot olisivat voineet poiketa omistani.

Koska Pajari oli jotain sellaista, mitä pajaluokilla ei vielä ollut toteutettu, täytyi tehtävää tarkentaa aina sen edetessä. Oppilaille oli alusta alkaen tiedossa, että Pajari tulisi olemaan osa opinnäytetyötäni, mutta sitä en halunnut paljastaa, että projektilla tavoiteltiin yhteisöllisyyden kehittymistä. Uskon, että yhteisöllisyyden tavoittelemisen tietoisuus olisi vaikuttanut oppilaiden käyttäytymiseen ja näin väärentänyt havaintojani. Tehtävän tarkentuminen heijastui myös oppilaiden jatkuvassa ohjauksessa. Oppilaat, joilla on jo valmiiksi korkeat kynnykset tarttua erilaisiin tehtäviin, tarvitsivat paljon apua juuri sen oman tehtävän tarkentamisessa. Kävin useasti oppilaiden kanssa läpi, mitä hän tekee nyt ja mitä hän tekee seuraavaksi. Tehtävien tarkentamisen rinnalla hyväksi käytännöksi osoittautui motivointi ja positiivisen palautteen antaminen niin yksilön kuin ryhmän tavoittavalla tavalla.

”Yhteistoiminnan jalkauttaminen käytännön tasolle” oli ehkä projektini haastavin osuus, koska vain itselläni oli jonkinlainen kuva siitä, mitä tulisimme toteuttamaan. Ensimmäinen käytännön tasolla sovittava asia oli sopia Pajarin ajankäytöstä. Yhteisöllisyyden kehittämisen tavoitteen määrittäessä ajatuksena oli tuottaa jotain pitkäkestoista toimintaa, ja näin toiminnasta olisi havaittavissa tavoitteiden kannalta tärkeitä muutoksia. Ajankäyttö eli kaksi tuntia viikossa oli mielestäni juuri sopiva tämältyyppiselle projektille. Projekti kesti kokonaisen lukuvuoden, ja näin ollen oli myös tarpeeksi pitkäkestoinen, jotta mahdollinen yhteisöllisyyden prosessi näkyisi oppilaissa. Projektin ajoittaminen oli myös onnistunut, koska lukuvuoden alkamisesta ja oppilassiirroista ei ollut kulunut kovinkaan kauan, vaan yhteisön rakenteen muovautuminen oli vasta alussa.

Pohdin usein projektin edetessä, millaiset odotukset oppilailla itsellään olisi Pajarista. Kaikkein eniten pelkäsin sitä, että oppilaiden odotukset olisivat liian korkeat ja tämä heikentäisi motivaatiota ja projektissa pysymistä. Ja näin kävikin. Yhteisissä keskusteluissa tuli ilmi, että ulkoasusta olisi haluttu värillistä teosta. Rahan puutteen

vuoksi värillinen lehti ei ollut toteutettavissa. Oppilaiden odotukset olivat korkealla ja pettyneitä kommentteja tuli Pajarin ulkoasusta. Kuitenkin lehden tekeminen oli niin positiivista, että kukaan ei halunnut jäädä pois lehden tekemisestä. Odotuksissa heijastui myös oppilaiden kannalta asetettu tavoite eli luoda jotain omaa ja ainutkertaista, joka olisi eheä kokonaisuus. Oppilaiden odotuksien ja toteutuneiden elementtien vuoksi minun tuli havainnoida koko ajan niin omia kuin oppilaidenkin tavoitteita.

Pajari ei muistuttanut mitään jo olemassa olevaa, toisen koulun tuottamaa lehteä, vaan kokosimme juuri oman näköisen teoksen. Vaikka oppilaat saattoivat verrata omaa lehteään muiden koulujen lehtiin, muistutin aina, että teemme juuri sellaisen lehden, johon itse olemme tyytyväisiä. Tärkeänä huomiona kehotin oppilaita luomaan lehden, joka vastaisi meidän ajatusmaailmaamme sekä juuri sitä pajahenkeä, jonka toivottiin esiintyvän myös pajaluokkien me-hengessä.

Pajaria suunniteltiin jo alusta alkaen levitettävän muihin Porin yläkouluihin sekä pajaluokkien yhteistyökumppaneille. Lehteä levittämällä muutkin koulut ottavat osaa yhteisöllisyysprosessiimme. Koen tärkeäksi, että pajaluokkien oppilaat pääsisivät tasavertaisiksi nuoriksi, erityisyydestään huolimatta. Lehden levityksellä halusin antaa positiivista näkyvyyttä pajaluokista muille yläkouluille.

Vaikka muiden koulujen koululehdet eivät mitenkään vaikuttaneet omaan toimintaamme, koin tärkeäksi koulujen tietävän myös meidän projektistamme. Tämän tyyppisillä toiminnallisilla projekteilla yhteistyötä muiden koulujen kanssa voitaisiin lisätä, ja tätä kautta vaikuttaa nuorten yhteiskunnallisen yhteisöllisyyden kehittymiseen.

Olen muokannut ”koulu osana alueellista yhteisöllisyyttä” - arviointikriteerin projektiini sopivammaksi, yhteisöllisyyden tavoittamiseksi (Liite 1). Alun teoreettisen viitekehyksen pohjalta nousee esille useita elementtejä, jotka toteutuivat tämän projektin kautta. Pajaluokilla vallitsee oppilaiden keskuudessa tietty samankaltaisuus, vaikka oppilaat ovat omia persooniaan ja toimivat samanlaisissa tilanteissa aivan

erilaisesti. Tämän projektin kautta kuitenkin yhteisö omalla toiminnallaan tuotti jotain sellaista, mikä antoi jäsenien toimia omana itsenään ja ilmaista mielipiteensä avoimesti. Oppilaat jo itse loivat sellaisen työskentelyn pohjan, että jokaisen oli helppo tarttua juuri siihen, mistä oikeasti halusi kirjoittaa.

Yhteisöllisyyden rakentuminen tarvitsee jonkin pedagogisen välineen, jotta sillä voidaan vaikuttaa epäterveisiin ja kasvua ehkäiseviin yhteisöihin. Koululehti toimii hyvin tällaisena välineenä, koska se mahdollistaa monen jäsenen työskentelyn ja tätä kautta yhteisössä vaikuttamisen. Lyhyellä aikavälillä voi olla vaikea havaita yhteisöllisyyden lisääntymistä, mutta pitkällä aikavälillä sen lisääntyminen on hyvinkin mahdollista. Koululehti voi tuntua pieneltä osalta koko yhteisöllisyysprosessia, mutta se kätkee sisäänsä monia yhteisöllisyyden ulottuvuuksia. Koululehti on mahdollistanut jotain pysyvää, sekä myös materiaalin, johon on helppo palata ja muistuttaa mieleen ne henkilöt, joiden kanssa sitä on rakennettu.

Yhteisöllisyysprosessiamme vaikeutti keväinen huumekohu ja oletan, että yhteisöllisyys olisi kehittynyt paremmin, jos alkuperäinen kohderyhmä olisi säilynyt eheänä. Kohderyhmän säilymisen kannalta parityöskentely olisi säilynyt myös toisen Pajarin tuottamisessa ja me-henkeä olisi saatu nostatettua, jos kaikki oppilaat sitä yhdessä olisivat olleet rakentamassa. Pajaluokat elivät maaliskuussa aikaa, jolloin kukaan ei ollut tietoinen siitä, mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan. Jo se, että kaksi idearikasta oppilasta joutui jättämään projektin, oli suuri muutos Pajarille. Myös muiden oppilaiden huoli puuttuvista oppilaista muutti lehden luonnetta, ja jutut jäivät ehkä suppeammiksi projektin toisessa lehdessä.

Koin muutosten havainnoimisen välillä kovin vaikeaksi, koska olin yksin ajatusteni kanssa. En voinut missään vaiheessa käydä ajatusten vaihtoa kenenkään toisen ohjaajan kanssa. Ohjaamisessa yksin on siis kaksi puolta. Toisaalta on helpompaa havainnoida yksin, kun tuntee oppilaat jo entuudestaan, mutta toisaalta olisi halunnut epäselvissä tilanteissa reflektoida tapahtumia yhdessä toisen ohjaajan kanssa.

Erilaisista haasteista ja ongelmista huolimatta Pajari tarjosi yhdessä tekemisen mahdollisuuden, ja toimi hyvin yhteisöllisyyden kehittäjänä Porin pajaluokilla. Tarkoituksena olikin jättää koululle jokin toimiva malli, jota voidaan myöhemmin toteuttaa joko oppimisen tukena, tai tavoitetta voidaan lähteä kehittämään vielä pidemmälle.

7 POHDINTA

Nyt syksyllä 2009, kun projektin aloituksesta on kulunut vuosi, katselen toteutunutta projektia kiinnostuneesti. Tavoitteita saavutettiin selvästi. Oppilaiden keskinäiset suhteet saivat uusia merkityksiä ja kaverisuhteitakin solmittiin. Oppilaat työskentelivät pareittain, mikä oli erittäin positiivista. Luokassa vallinnut vapautunut tunnelma sai oppilaat käyttämään mielikuvitustaan uusin tavoin.

Oma ohjaustapani on hyvin verrattavissa sosiokulttuuriseen innostamiseen. Omalla toiminnallani pyrin osallistamaan oppilaita yhteiseen toimintaan. Rautiainen ym. (2005, 20.) kertovat, että sosiokulttuurisella innostamisella pyritään tekemään tilaa luovuudelle sekä kokemusten rikastumiselle. Projektilla pyrin juuri tuomaan oppilaille lisää kokemuksia ideasta; toiminnan kautta oppimaan.

Lehtiprojekti sosiaalisesti sopeutumattomien oppilaiden kanssa oli haasteellinen, mutta samalla se antoi arvokasta tietoa pienen luokkayhteisön yhteisöllisyyden muodostumisesta ja oppimisen työvälineiden tärkeästä vaihtelusta. Työmuoto antoi oppilaille mahdollisuuden ottaa kontaktia toisiin oppilaisiin ja mahdollisti kommunikoinnin oppilaiden välillä.

Rautiainen ym. (2005, 15.) mainitsevat, että yhteisöllisessä toiminnassa ihmiset vaikuttavat myönteisellä tavalla toisiinsa. Projektissa myönteinen vaikutus ilmeni kiinnostuneisuudella luokkatovereiden lehtijuttuja kohtaan. Lehtijuttuja ei koskaan arvosteltu kriittisesti, vaan jokaisen työ otettiin iloisesti vastaan.

Vaikka oppilaat viettävät monia tunteja yhdessä koulupäivän aikana, voivat erilaiset riidat ja erimielisyydet vaikuttaa monien viihtyvyyteen koulussa. Projektilla oli myös myönteinen vaikutus oppilaiden dialogisuuteen. Yhteistyössä toimiminen ja jonkin yhteisen tavoittelemisen yhdisti oppilaita vuoden ajaksi toisiinsa. Mielestäni yksi yhteisöllisyyden tavoitelluista elementeistä on kuuluminen johonkin yhteisöön, ja kuulumisen Pajarin tekijöihin vaikutti suuresti oppilaisiin. Lehteen on helppo palata vielä vuosien kuluttua ja muistella yhteistyössä tehtyä tuotosta.

Oppilaiden tunnistamisen vuoksi en ole voinut opinnäytetyöhön liittää Pajari-lehtien täydellistä sisältöä. Sisältö olisi antanut lukijalle hyvän kuvan pajaluokkien oppilaiden mielikuvituksen käytöstä. Olen yrittänyt sitaateilla, sisällön kertomisella ja Pajarien kansilla luoda lukijalle kuvan tuottamistamme tuotoksista.

Projekti oli erittäin rikastuttava kokemus ja vaati täydellistä heittäytymistä aiheeseen. Jo pelkästään havainnoimisessa tuli olla erittäin tarkka ja elää osittain tämänikäisten nuorten maailmassa. Tämän tyyppinen työmuoto sopii hyvin erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten kanssa työskenteleville. Sosionomi, joka työskentelee esimerkiksi koulukuraattorina, voisi hyvin ohjata tämän tyyppistä projektia, jos työntekijänä haluaisi saada uudenlaisia kokemuksia sosiokulttuurisesta innostamisesta tai olla mukana nuorten yhteisöllisyysprosessissa.

LÄHTEET

Finlex, Valtion säädöstietopankki. 1983. 27.5.1983/476 Peruskoululaki. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830476>

Julkunen, M-L. 2002. Opetus, oppiminen ja vuorovaikutus. Helsinki. WSOY.

Kaipio, K. 1999. Kasvattava yhteisö. Jyväskylän Koulutuskeskus Oy.

Kuula, R. 2000. Kasvatustieteellisiä julkaisuja: Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Joensuun yliopisto.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere. Vastapaino.

Porin kaupungin koululaitos. 2009. Pajaluokkien opetussuunnitelman yleinen osa.

Hassinen, J & Marniemi, J. (toim.) 2004. Oppiva koulu: Pajakoulut muutoksen tekijöinä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Rautiainen, A. (toim.) 2005. Koulu yhteisöllisenä tukijana. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Saaranen, T. 2007. Yhteisöllisyys koulussa. Kuopion yliopisto. Koulun terveys- ja hyvinvointihanke. Kansallinen koulutus, neurotalo. Koulutusmateriaali. [Viitattu 6.6.2009] Saatavissa: http://www.health.fi/content/files/terhi_saaranen2.pdf

Tampereen yliopisto. 2009. Euroopan sosiaalirahasto. Työhyvinvointiopas. [Verkkodokumentti.] (Viitattu 19.10.) Saatavissa: <http://www.uta.fi/laitokset/kkk/synergos/projektit/tyhy/yhteisollisyys1.php>

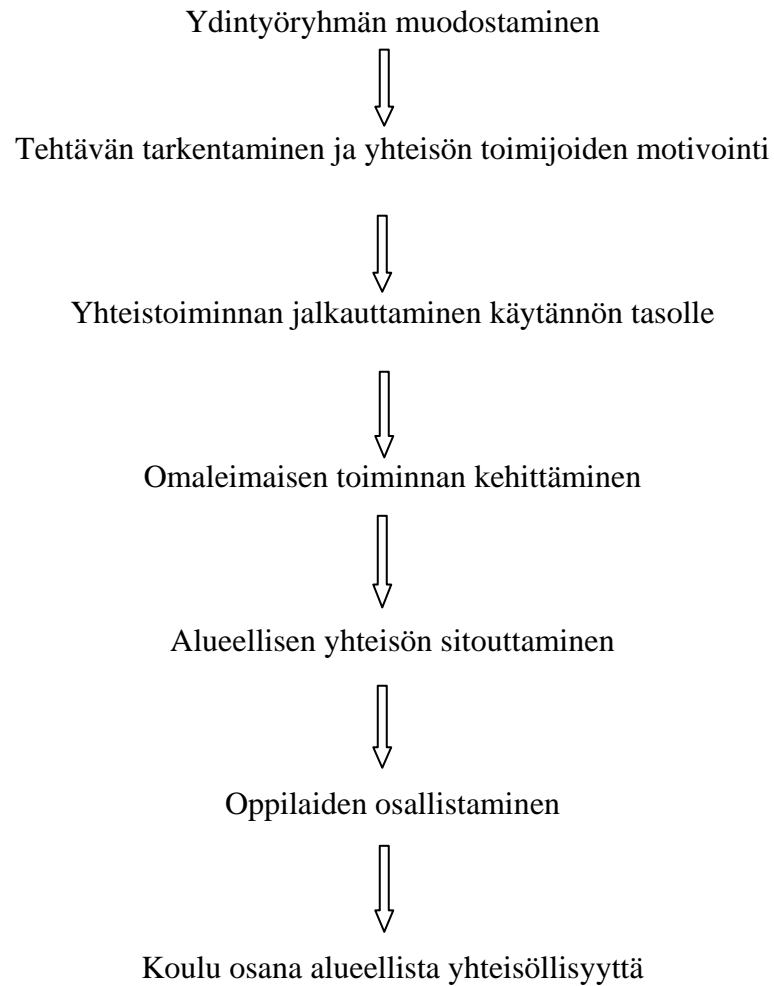
Taskinen, S. (toim.) 2001. Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, STAKES.

Tilastokeskus. 31.3.2006. Mitä sosiaalinen pääoma on? [Verkkodokumentti.] (Viitattu 19.10.2009.) Saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/sospo/kasite.html>

Koulun yhteisöllisyyden tukemisen prosessimalli

LIITE 1

(Rautiainen ym. 98, kuva 6.)

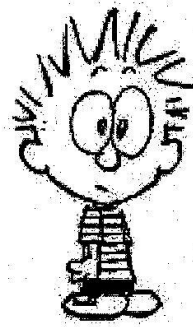

PAJALUOKAT

1/2009

30202020

pajaluokat
5/2009